

Фінанси, банківська справа та страхування

УДК 368.5

Писаренко Надія Василівна

здобувач

Київського інституту банківської справи

Писаренко Надежда Васильевна

соискатель

Киевского института Банковского дела

Pisarenko Nadiya

Graduate Student of

Kyiv Institute of Banking

**УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО
МЕХАНІЗМУ СТРАХУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
КУЛЬТУР**

**УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННО-
ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА СТРАХОВАНИЯ
СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ КУЛЬТУР**

**THE IMPROVEMENT OF ORGANIZATIONALLY-ECONOMIC
MECHANISM OF INSURANCE OF AGRICULTURAL CULTURES**

Анотація. У статті розглянуто методичні засади формування організаційно-економічного механізму страхування сільськогосподарських культур, з'ясовано причини, пов'язані із доцільністю використання страхування сільськогосподарських культур у аграрному секторі. Запропоновано визначення поняття «Механізм страхування сільськогосподарських культур» відносно розвитку ринку страхових послуг в Україні. Обґрунтовано заходи по удосконаленню нормативно-правової бази функціонування ринку страхових послуг, зазначені способи впливу на

страхування сільськогосподарських культур засобами макроекономічної політики. Висвітлено механізм розв'язання питань щодо створення умов для розвитку страхування через використання сучасних інструментів, які ґрунтуються на новітніх науково-технічних досягненнях. Проаналізовано досвід зарубіжних країн для ефективного вирішення питання мотивації аграріїв до заохочення здійснення страхування своїх ризиків та доцільності впровадження активної регульованої політики держави, як запоруки стабілізації страхових процесів на страховому ринку. В статті розкрито та проаналізовано переваги і недоліки вільноринкового механізму регулювання страхування сільськогосподарських культур. Визначено цілі розвитку агостраховання та необхідність використання комплексного підходу через створення завдань, підпорядкованих специфіці сільськогосподарського виробництва. Запропонована схема страхування сільськогосподарських культур із зазначенням місії, стратегії, цілі та заходів страхування сільськогосподарських культур відповідно стратегічним цілям соціально-економічного розвитку України для вдосконалення механізму агостраховання. Також представлена схема організаційно-економічного механізму, напрями та результати його дії із врахуванням оновленої нормативно-правової складової, як важелю впливу на результати дії механізму. Відображено показники, які повинні позитивно впливати на процеси страхування сільськогосподарських культур у разі виконання стратегічних напрямів розвитку страхової справи в агросфері.

Ключові слова: *агостраховання, механізм страхування сільськогосподарських культур, страховий ринок.*

Аннотація. *В статье рассмотрены методические основы формирования механизма страхования сельскохозяйственных культур, выяснены причины, связанные с целесообразностью использования страхования сельскохозяйственных культур в аграрном секторе.*

Предложено определение понятия «Механизм страхования сельскохозяйственных культур» относительно развития рынка страховых услуг в Украине. Обоснованы мероприятия по совершенствованию нормативно-правовой базы функционирования рынка страховых услуг. Освещены механизмы решения вопросов по созданию условий для развития страхования через использование современных инструментов, основанных на новейших научно-технических достижениях. Проанализирован опыт зарубежных стран для эффективного решения вопроса мотивации аграриев к поощрению осуществления страхования своих рисков и целесообразности внедрения активной регулируемой политики государства, как залога стабилизации страховых процессов на страховом рынке. В статье раскрыты и проанализированы преимущества и недостатки свободной рыночной механизма регулирования страхования сельскохозяйственных культур. Определены цели развития агрострахования и необходимость использования комплексного подхода путем создания задач, подчиненных специфике сельскохозяйственного производства. Предложенная схема страхования сельскохозяйственных культур с указанием миссии, стратегии, цели и меры страхования сельскохозяйственных культур в соответствии стратегическим целям социально-экономического развития Украины для совершенствования механизма агрострахования. Также представлена схема организационно-экономического механизма, направления и результаты его действия с учетом обновленной нормативно-правовой составляющей. Отражены показатели, которые должны положительно влиять на процессы страхования сельскохозяйственных культур в случае выполнения стратегических направлений развития страхового дела в агро сфере.

Ключевые слова: *агрострахование, механизм страхования сельскохозяйственных культур, страховой рынок.*

Summary. In the article are considered methodical principles of forming of organizationally-economic mechanism of insurance of agricultural cultures, the reasons related to expediency of the use of insurance of agricultural cultures in an agrarian sector are found out. Determination of concept "Mechanism of insurance of agricultural cultures" offers in relation to market of insurance services development in Ukraine. Events are reasonable on the improvement of normatively-legal base of functioning of market of insurance services, marked methods of influence on insurance of agricultural cultures by facilities of macroeconomic politics. The mechanism of decision of questions is reflected in relation to conditioning for development of insurance through the uses of modern instruments, that are base on the newest scientific and technical achievements. Experience of foreign countries is analysed for the effective decision of question of motivation of agrarians to encouragement of realization of insurance of the risks and expediency of introduction of the active managed politics of the state, as mortgages of stabilizing of insurance processes at the insurance market. Advantages and lacks of freemarket mechanism of adjusting of insurance of agricultural cultures are exposed in the article and analysed. Certainly aims of development of agrarian insurance and necessity of the use of complex approach through creation of tasks inferior to the specific of agricultural production. Offer chart of insurance of agricultural cultures with pointing of mission, strategy, aim and events of insurance of agricultural cultures according to the strategic aims of socio-economic development of Ukraine for perfection of mechanism of agrarian insurance. There is also presented chart of organizationally-economic mechanism, directions and results of his action with taking into account of the renewed normatively-legal constituent, as to the lever of influence on the results of action of mechanism. Indexes that must positively influence on the processes of insurance of agricultural cultures in case of implementation of strategic directions of development of insurance business in an agrarian are represented.

Key words: *agricultural insurance, insurance of agricultural crops, insurance market.*

Постановка проблеми. До основних проблем вирощування сільськогосподарських культур необхідно віднести низьку ефективність правового регулювання законодавчої бази; недосконалість механізмів інвестиційного забезпечення; проблему деформації цінових пропорцій; нераціональне використання та відсутність ринку землі сільськогосподарського призначення; проблему забезпеченості основними виробничими засобами; недосконалість інфраструктури та механізмів регулювання кон'юнктури аграрного ринку; деформацію структури виробництва та загострення соціальних проблем у сільській місцевості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У працях вітчизняних і зарубіжних учених О. С. Свістунова [8], О. М. Ком'якова [3], М. Х. Корецького [4], П. М. Макаренка [6] В.С. Гайдук [1], О.Є. Гудзь [2], О. В. Олійник [7], Г. Дж. Мірман, В. К. Райхер, Т. Д. Кривошлик [4] та інших висвітлено особливості страхування сільськогосподарських культур, виявлено недоліки проведення цього виду страхування в Україні та вказано основні напрями подолання цих перешкод. Але у науковій літературі малодослідженими залишаються комплексні підходи до вивчення механізму страхування сільськогосподарських культур.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є удосконалення процесу організаційно-економічного механізму страхування сільськогосподарських культур у сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу. Враховуючи досвід зарубіжних країн необхідно зробити висновок, що немає і не може бути ефективного соціально-орієнтованого організаційно-економічного механізму страхування сільськогосподарських культур, який ґрунтується на сучасних

науково-технічних досягненнях без активної регульованої політики держави. Таких прикладів у світі не має.

Перевагою вільноринкового механізму регулювання страхування сільськогосподарських культур є виконання ринком облікових, контролюючих, стимулюючих функцій в їх єдності без додаткових витрат на регулювання страхування ззовні, з боку різних інституцій. Однак, незважаючи на переваги ринкового механізму впливу на страхування рослинництва, ринок не справляється повною мірою з усіма функціями управління цією сферою. Існують об'єктивні труднощі в оцінці і компенсації страхової відповідальності зі сторони страховиків та достовірної інформації втрат. Таким чином, для оптимізації управління агрострахуванням потрібне втручання в ринковий механізм держави та інших інститутів.

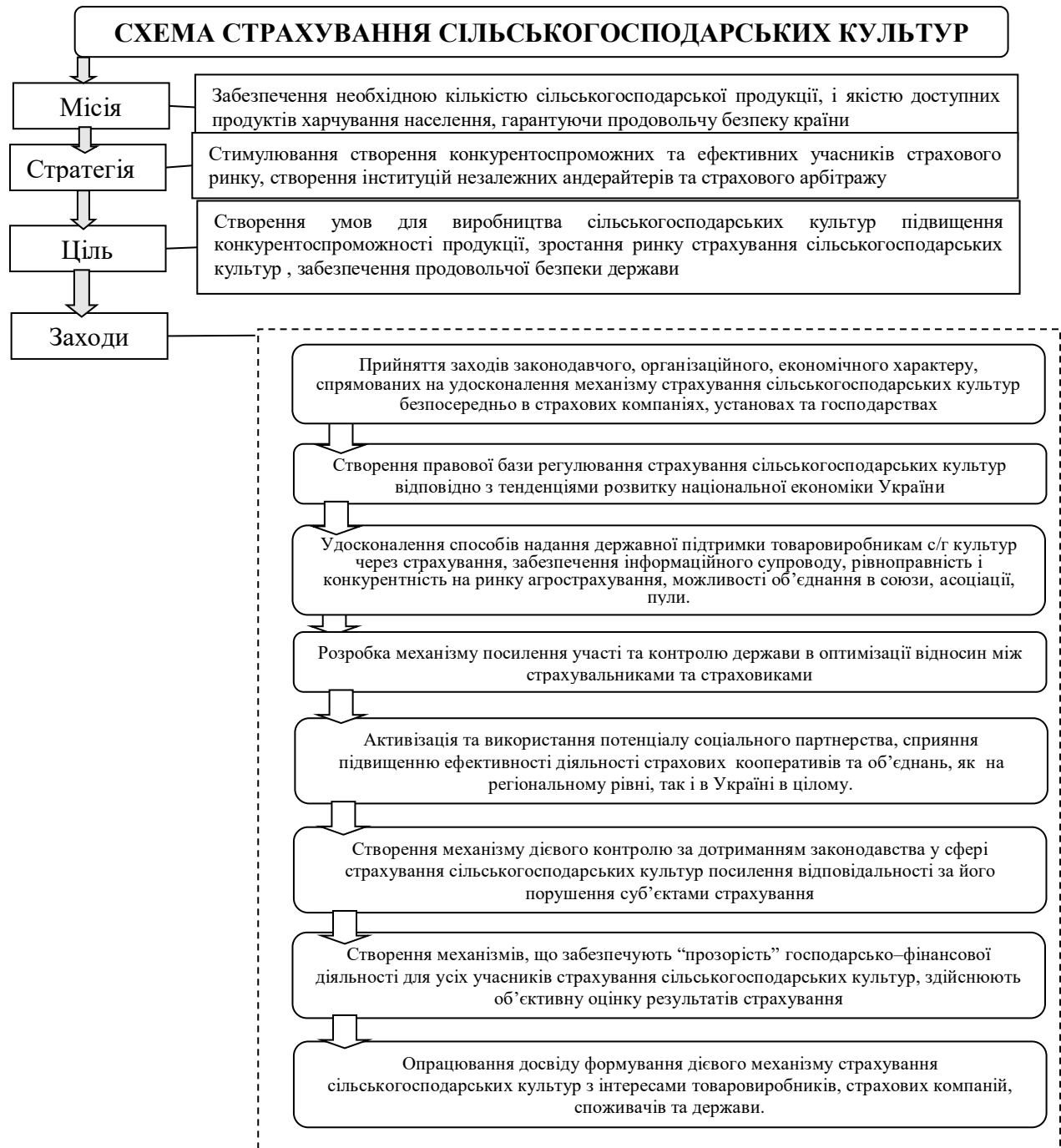
Держава повинна розробити нормативні акти, що регулюють діяльність суб'єктів і інститутів ринку сільськогосподарського страхування, впливати на страхування засобами макроекономічної політики.

Визначеного поняття «механізм страхування сільськогосподарських культур» стосовно розвитку ринку сільськогосподарських культур наразі не існує.

Економічний механізм страхування сільськогосподарських культур полягає у створенні і використанні страхового фонду з метою відшкодування непередбачених збитків, заподіяних сільськогосподарським підприємствам стихійними лихами, іншими несприятливими подіями, що порушують нормальний процес відтворення.

Створення й удосконалення правової бази у сфері страхування сільськогосподарських культур є найважливішою передумовою ефективного управління економікою України. У цьому зв'язку актуальними залишаються питання розробки стандартних страхових програм, створення законів, спрямованих на розвиток агрострахування, контроль за наданням ліцензій і т.д.

З огляду на викладене вище, враховуючи пріоритетні завдання, які необхідно вирішити, пропонується схема страхування сільськогосподарських культур (рис 1.)

Рис. 1. Схема страхування сільськогосподарських культур
Джерело: розроблено автором

Головним орієнтиром такої схеми вважаємо створення інституційної та правової основи для вдосконалення механізму страхування

сільськогосподарських культур на макрорівні відповідно стратегічним цілям соціально–економічного розвитку України [4].

Формування організаційно–економічного механізму страхування сільськогосподарських культур являє собою побудову активної співпраці інституційних органів держави, товаровиробників і страхових компаній та включає у себе сукупність методів, засобів та інструментів, за допомогою яких відбувається регуляторний вплив держави на сферу агостраховання з метою удосконалення її структури, досягнення ефективного використання результатів сільськогосподарського виробництва.

Організаційно–економічний механізм включає у себе сукупність методів, засобів та інструментів, за допомогою яких відбувається регуляторний вплив держави на сферу страхування сільськогосподарських культур з метою удосконалення її структури, досягнення ефективного використання результатів. Схема організаційно-економічного механізму, напрями та результати його дії представлені на рис. 2.

Нормативно–правова складова організаційно-економічного механізму страхування сільськогосподарських культур має бути оновлена та удосконалена. У сфері аграрного страхування існує незавершеність та фрагментарність законодавчої бази, неефективний контроль з боку держави за проявами монополізму та порушеннями умов, передбачених страховими договорами та майже відсутні реальні державні преференції на страховому ринку.

За допомогою нормативно–правового, фінансово-економічного, організаційного та інформаційного забезпечення ефективна співпраця вищевказаних суб'єктів страхування сільськогосподарських культур позитивно впливатиме на ефективне введення господарської діяльності, підвищення продуктивності підприємств, збільшення врожайності сільськогосподарських культур, розвитку кон'юнктури страхового ринку, а також сприятиме підвищенню рівня життя населення та подолання бідності.

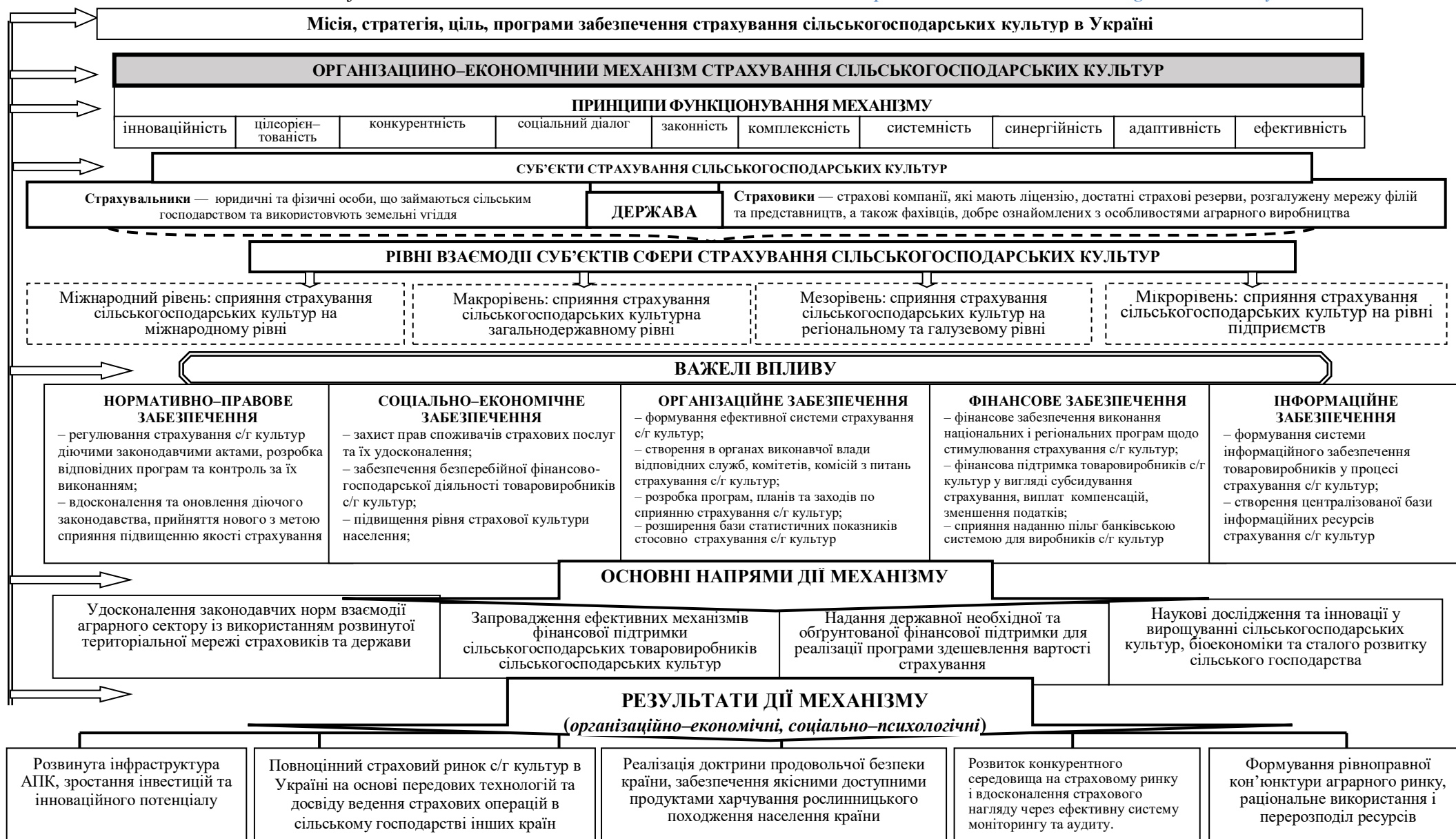

Рис. 2. Організаційно-економічний механізм страхування сільськогосподарських культур

Джерело: складено автором

Розвиток ринку страхування сільськогосподарських культур стримується низькою платоспроможністю господарств та високими цінами на страхові послуги, що пропонуються страховими організаціями. Через значний дефіцит у аграріїв власних обігових коштів, страхування сільськогосподарських культур самостійно не запрацює

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Створення організаційно-економічного механізму страхування сільськогосподарських культур є важливим, масштабним та складним завданням сьогодення для агропромислового комплексу ринку страхування та в цілому для продовольчої ситуації на теренах України та її продовольчої безпеки. Механізму ефективного страхування ризиків сільськогосподарських культур в Україні поки що не існує, але послідовно розроблена стратегія розвитку інфраструктури страхового сектора, розширення асортименту та якості страхових послуг та страхових продуктів, обґрунтована державна підтримка до стимулювання страхування аграрних ризиків допоможуть створити такий механізм управління агроризиками, що буде спроможним вирішувати різноманітні комплексні питання ринку сільськогосподарських культур.

Виходячи з принципових завдань державної політики при формуванні системи підтримки товаровиробників сільськогосподарських культур, можна виділити такі стратегічні напрями розвитку страхової справи в агросфері:

- забезпечення формування повноцінного страхового ринку сільськогосподарських культур в Україні на основі передових технологій та досвіду ведення страхових операцій в сільському господарстві інших країн із урахуванням специфіки національної економіки;
- приведення чинного законодавства відповідно до світових стандартів і вимог забезпечення правової захищеності, прозорості діяльності як

- страхових компаній, так і аграрних підприємств, які займаються вирощуванням рослинницької продукції;
- створення сприятливих умов для розвитку конкурентного середовища на страховому ринку і вдосконалення страхового нагляду через ефективну систему моніторингу та аудиту.

Література

1. Гайдук В.С., Луцько В.С. Стан і проблеми обов'язкового страхування посівів зернових культур / Економіка АПК. – 2004. – № 2. – С. 42
2. Гудзь О.Є. Проблеми страхування сільськогосподарських ризиків / Економіка АПК. – 2004. – № 1. – С. 85.
3. Ком'яков О. М. Державне регулювання перехідної економіки: Автореф. дис. канд. екон. наук. спец. 08.01.01 / О. М. Ком'яков. — К., 2000. — 20 с.
4. Корецький М.Х. Державне регулювання аграрної сфери у ринковій економіці: Моногр. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – 260 с.
5. Кривошлик Т.Д. Державна підтримка страхування сільськогосподарської продукції в Україні / Економіка: теорія та практика. - 2014. - № 1. - С. 57-61.
6. Макаренко П.М. Моделі аграрної економіки. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 682 с.
7. Олійник О.В. Причини та наслідки нестабільності зернового ринку в Україні / Економіка АПК. – 2004. – № 1. – С. 59.
8. Свістунов О. С. Шляхи вдосконалення системи страхування в аграрному секторі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eip.org.ua/docs/EP_07_2_100_uk.pdf

References

1. Ghajduk V.S., Lucjko V.S. Stan i problemy obov'jazkovogho strakhuvannja posiviv zernovykh kuljtur / Ekonomika APK. – 2004. – # 2. – S. 42
2. Gudzy O.Je. Problemy strakhuvannja siljsjkoghospodarsjkykh ryzykiv / Ekonomika APK. – 2004. – # 1. – S. 85.
3. Kom'jakov O. M. Derzhavne rehuljuvannja perekhidnoji ekonomiky: Avtoref. dys. kand. ekon. nauk. spec. 08.01.01 / O. M. Kom'jakov. — K., 2000. — 20 s.
4. Korecjkij M.Kh. Derzhavne rehuljuvannja aghrarnoji sfery u rynkovij ekonomici: Monohr. – K.: Vyd-vo UADU, 2002. – 260 s.
5. Kryvoshlyk T.D. Derzhavna pidtrymka strakhuvannja siljsjkoghospodarsjkoji produkciji v Ukrajinii / Ekonomika: teorija ta praktyka. - 2014. - # 1. - S. 57-61.
6. Makarenko P.M. Modeli aghrarnoji ekonomiky. – K.: NNC IAE, 2005. – 682 s.
7. Olijnyk O.V. Prychyny ta naslidky nestabilnosti zernovogho rynku v Ukrajinii / Ekonomika APK. – 2004. – # 1. – S. 59.
8. Svistunov O. S. Shljakhy vdoskonalennja systemy strakhuvannja v aghrarnomu sektori [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://eip.org.ua/docs/EP_07_2_100_uk.pdf